

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פרשת חיי שרה

כה' חשון תשע"ט

יציאת השבת:

17:26

ירושלים: 17:26

הפטרה: והמלך דוד זמן

מברכים חודש כסלו שיחול בימים חמישי ושישי
המולד ביום חמישי בשעה 9, 45 דק, 12 חלקים
יציאת השבת ר"ת 17:53

גיליון 504

כניסת השבת:

16:18

ירושלים: 16:13

אשה יראת ה' היא תתהלל

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

פרשת חיי שרה עוסקת באריכות רבה בסיפור הבאת כלה מתאימה ליצחק, זאת למרות שדינים רבים בתורה נלמדים ממילה אחת ופעמים אפילו מיתור או חיסור של אות אחת בלבד. חז"ל הטיבו להגדיר עניין זה באומרו: "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתם של בנים".

התורה מספרת לנו שאלעזר הצליח במשימתו ובע"ה השידוך עלה יפה, ורבקה מלאה את מקומה של שרה כרעיה וכאם ואפילו מבחינה רוחנית. וכדברי רש"י: "שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האהל, ומשמטה פסקו, וכשבאה רבקה - חזרו". לדעת המפרשים ישנה הקבלה בין שלושת הדברים הנ"ל לשלושת המצוות שהאשה מחויבת באופן אישי: א. נר דלוק - הדלקת נרות שבת. ב. ברכה מצויה בעיסה - הפרשת חלה. ג. ענן קשור על האהל - נדה וטהרת המשפחה. ובקיצור נקראות מצוות אלו: הח"ן - הדלקת הנר, חלה, נדה.

הדלקת הנר - נתקנה משום שלום בית כדי שלא יכשלו בחושך, "ותזנח משלום נפשי", זה נר שבת, שלא יצטערו בני הבית לשבת בחושך. הפרשת חלה - מביאה ברכה במעשה האשה דבר המוסיף שלום בין איש לאשתו, שרואה שלאשתו אכפת מביתה. נדה - שמירת טהרת המשפחה מחזקת את הקשר שבין איש לאשתו, וכדברי רבי מאיר: "מפני מה אמרה התורה נדה לשבעה? מפני שרגיל בה וקץ בה, אמרה תורה תהא טמאה שבעה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה כבשעת כניסתה לחופה". בשעה שראה יצחק כי עם כניסתה של רבקה חזרו שלושת הדברים הנזכרים לעיל כמו בימי אמו וחזר הח"ן לבית, אמר יצחק: "שָׁקַר הָחַן וְהָבֵל הָיְתָה אִשָּׁה יְרֵאת ה' הִיא תִתְהַלֵּל".

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

עולם חסד יבנה

מידת החסד מהווה את כרטיס הכניסה לכיתו של אברהם אבינו, כך עולה ממבחן החסד שעורך אליעזר עבד אברהם לרבקה, כאשר הוא מחפש אישה ליצחק.

"ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וילך וכל טוב אדוניו בידו ויקם וילך אל ארם נהרים אל עיר נחור... ויאמר ה' א-לוהי אדני אברהם הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם: הנה אנכי ניצב על עין המים ובנות אנשי העיר יוצאות לשאוב מים: והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אתה הכתף לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדני:

**בחירתו של אליעזר
בחסד, כמאפיין המרכזי
של האשה הראויה
ליצחק איננה מפתיעה.
מידת החסד, אותה ראה
בבית אדוני מכנים
האורחים, היא המידה
המזוהה במובהק כמידתו
של אברהם.**

וירץ העבד לקראתה ויאמר הגמליאני נא מעט מים מכדך: ותאמר שתה אדני ותמהר ותורד כדה על ידה ותשקהו: ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשתות: ותמהר ותער כדה אל השקת ותריך עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכל גמליו". (בראשית כד, י' - כ')

פרשת חיי שרה נפתחת בסיפור מותה וקבורתה של שרה אימנו. לאחר מותה של שרה, מחליט אברהם לחפש רעיה לבנו יצחק. הוא שולח את עבדו זקן ביתו, אליעזר - אל ארץ הולדתו, בכדי שיביא משם אשה לבנו. אליעזר נשלח למשימה בלא שקיבל כל הוראה באשר לדמות האשה הראויה ליצחק, לתכונותיה ולאופייה. התנאי היחיד הנוכח הוא כי יהא עליה לבוא עימו אל ארץ כנען. רבים מהמפרשים מתייחסים כמובן מאליה לכך שבקשת אברהם היתה כי תהא זו אשה ממשפחתו שלו, אולם עיון בפסוקים מעלה כי דרישה זו איננה נזכרת בדברי אברהם. המלבי"ם בפירושו עומד על כך שהאשה איננה חייבת להיות בת למשפחת אברהם, וכי פנייתו של אליעזר על באר המים מעידה כי לאברהם לא היתה התנגדות לכך שכלתו תבוא מדלת העם, היוצאים לשאוב מים.

בעודו נמצא שם לבדו, על אליעזר להכריע בעצמו כיצד למצוא ולבחור את הנערה, והוא נזקק למבחן באמצעותו יזהה מי היא הראויה להיות אשה ליצחק. המבחן אותו בוחר אליעזר הוא מבחן החסד, ודי לזכור כי המדובר הוא בעשרה גמלים לאחר מסע ממושך, בכדי לדמיין כמה פעמים נדרשה רבקה לרוץ אל הבאר בכדי להשקותם "עד אם כלו לשתות".

ערך החסד משתלשל לכל אורך האירוע. תפילתו של אליעזר (בפס' י"ב) נפתחת בבקשה לחסד "ועשה חסד עם אדני", ומסתיימת באותן המלים, (ומצטרפת האמירה החסידיה - המיוחסת הן לרבי שמחה בונים מפשיסחא והן לרבי צבי הירש מזידיטשוב, כי המילה גמלים משמשת כלשון נופל על לשון: גמלים - גומלי חסדים). אף המים, בהם נערך המבחן, הינם סמל לשפיעה ולחסד. מתחילתו עד סופו, מתאר הסיפור חיפוש אחר החסד המלא.

חז"ל דנו בשאלה האם בקשתו של אליעזר היתה כהוגן או שהיתה בבחינת 'ניחוש' האסור, כזה המנסה לכפות את תנאיו שלו על הבורא (תענית ד' ע"א). פרשנים שונים השיבו כי אין המדובר בניחוש אסור כיוון שההתניה כי כלתו של יצחק תהא גומלת חסדים, ראויה היא מצד עצמה כמורת דרך לבחירה. בחירתו של אליעזר בחסד כמאפיין המרכזי של האשה הראויה ליצחק איננה מפתיעה. מידת החסד, אותה ראה בבית אדוני מכנים האורחים, היא המידה המזוהה במובהק כמידתו של אברהם והוא חפץ כי תימשך שלשלת גמילות החסדים.

אבל מהו בדיוק החסד אותו חפץ אליעזר לגלות ברבקה? מהי אותה התמסרות מלאה הנדרשת ממי שתהיה רעייתו של יצחק, כלתו של אברהם איש החסד? התמונה העולה מהפסוקים ברורה: אליעזר יכול היה להציג עצמו בפני רבקה כשליח מארץ רחוקה של איש עשיר ומכובד, אולם הוא בחר שלא לעשות זאת. בחירתו היתה לפנות אל רבקה ולבקש את חסדה, בעוד הוא עומד בזכותו, כהלך נכרי. זהו בדיוק החסד אותו ביקש אליעזר לגלות ברבקה, החסד הנעשה עם הנוכרי, הזר.

עיקרו של מבחן החסד כאן איננו בנכונות לסייע בידי המופך והמוערך, אלא דווקא בסיוע למי שהוא איננו מבני עמה. ונכונותה המלאה. היא איננה מופנית רק אל בני האדם, אלא אף כלפי הגמלים. רק לאחר שרבקה משיבה כי הוא מוזמן להתאכסן בביתה, ולגמליו ימצא מספוא, נושא אליעזר תפילת הודיה ובה חושף הוא את זהותו כעבדו של אברהם.

ומזכירים הדברים את גמילות החסד של אברהם, הנזכרת בפרשת השבוע שעבר (פרקים י"ח-י"ט). בעוד אצל לוט נכתב במפורש כי מלאכים הגיעו לביתו ונראה כי הדברים מעידים על כך שלוט ידע ממראם כי זהות מיוחדת להם, אברהם לא ידע על כך כלל. אנשים זרים הגיעו לביתו, והוא הציע את ביתו הפתוח בפניהם, בדיוק כפי שתעשה כלתו שנים אחר כך. אברהם התבשר באותו האירוע על לידתו של יצחק ורבקה נבחרה להיות ליצחק לאשה. אצל שניהם היתה הבחירה בדרך החסד כלפי נכרים חלק מיצירתה של השושלת שתהפוך בעתיד לעם העברי.

על שכרם של גומלי חסדים

מעשה בחסיד אחד שירד מנכסיו והיתה אשתו כשרה לסוף נעשה שכיר, פעם אחד היה חורש בשדה פגע בו אליהו ז"ל בדמות ערבי אחד, אמר לו: יש לך שש שנים טובות, אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימך? אמר לו: קוסם אתה, אין לי מה ליתן לך אלא הפטר מעלי בשלום. חזר אצלו עד שלוש פעמים.

בפעם שלישית אמר לו: אלך ואמלך באשתי, הלך אצל אשתו ואמר לה: בא אלי אחד והטריח אותי עד שלש פעמים ואמר לי יש לך שש שנים טובות אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימך? אמר לה: ומה את אומרת? אמרה לו: לך אמור לו הבא אותם עכשיו. הלך אמר לו: לך הבא אותם עכשיו, אמר לו: לך לביתך ואין אתה מגיע לשער חצרך עד שתראה ברכה פרוסה בבית. היו יושבים בניו לחפש בידם בעפר ומצאו ממון שיוזנו בו שש שנים וקראו לאמם, ולא הגיע לשער עד שיצאת אשתו לקראתו ובישרה אותו, מיד הודה להקב"ה ונחה דעתו עליו.

מה עשתה אשתו הכשרה? אמרה לו: מכל מקום כבר משך עלינו הקב"ה חוט של חסד ונתן לנו ממון מזון שש שנים נעסוק בגמילות חסדים שנים הללו שמא הקב"ה מוסיף לנו משלו, וכן עשתה, כל מה שעשתה בכל יום ויום אמרה לבנה קטן: כתוב כל מה שאנו נותנים וכן עשה.

לסוף שש שנים בא אליהו ז"ל אמר לו כבר הגיע עונה ליטול מה שנתתי לך, אמר לו: כשנטלתי לא נטלתי אלא מדעת אשתי אף כשאני מחזיר לא אחזיר אלא מדעת אשתי, הלך אצלה אמר לה כבר בא הזמן ליטול את שלו, אמרה לו: לך אמור לו אם מצאת בני אדם נאמנים ממנו תן להם פקדונך.

וראה הקב"ה דבריהם וגמילות חסדים שעשו והוסיף להם טובה על טובה, לקיים מה שנאמר 'והיה מעשה הצדקה שלום':

תפילה על קברי צדיקים

מערת המכפלה

א. יש נוהגין לילך בערב ראש השנה להשתטח על קברי הצדיקים. ונותנים שם צדקה לעניים, ומרבים בתחנונים לעורר את הצדיקים הקדושים אשר בארץ המה שימליצו טוב בעדנו ביום הדין. ועוד כי מקום קבורת הצדיקים, הוא מקום קדוש וטהור והתפילה מקובלת שם ביותר בהיותה על אדמת קודש. ויבקש האדם שיעשה הקב"ה חסד בזכות הצדיקים. אבל לא יתפלל אל המתים עצמם שלא יהיה ח"ו בכלל "ודורש אל המתים".

- ב. אין ללכת לקבר אחד שתי פעמים ביום אחד. אמנם אם חשב כך בלבו בפעם הראשונה מותר.
- ג. מותר לקרוא תהלים ליד קברי צדיקים אך אסור להתפלל שם תפילת חיוב משום "לועג לרש". כמו כן אין להכנס לבית הקברות עם ציציות מגולות.
- ד. לא טוב לקרוא כתב בולט שעל גבי המצבה, ומי שעושה כן מסתכן בשכחה.
- ה. טוב לטבול במקוה לפני הכניסה לבית הקברות ואחרי היציאה ממנו. ואם אינו יכול לטבול אחרי היציאה לפחות ישול את ידיו בלי ברכה.
- ו. כהנים לא יכולים להכנס לבית הקברות, ועל כן יעמדו מחוץ לבית הקברות במרחק ד' אמות מהקברים ויתפללו שם.
- ז. כדאי וראוי שנשים לא תלכנה כלל לבית הקברות, ועל אחת כמה וכמה בימי נידותן. ואם יש להן מזה בושה או עוגמת נפש, יעמדו במרחק ד' אמות מהקברים.
- ח. כאשר בא אל בית הקברות, אם לא ראה את הקברים שלושים יום צריך לברך. ונהגו לברך בלי שם ומלכות.
- ט. ישים יד שמאלו על הקבר, ויאמר: "ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתך יחליץ והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו: תשכב בשלום ותישן בשלום עד בוא מנחם משמיע שלום". וכששם את ידו יכווין בפסוק "ונחך" שיש בו ט"ו תיבות כמניין קשרי היד.
- י. נוהגים להניח אבן על ציון הצדיק ולהדליק לידו נר.

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח ציטרון, שרה בת שמחה. מרים יהודה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עור בן עישה. תקוה בת עזריה. אלגרה בת ג'אן. סתר בת זוהרה. מויל בת ענולה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולטנה. הראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ו. **להחזרת נעדרים:** צה"ל ושבימיו ובהם: אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו. **לעילוי נשמות:** הגר"ע יוסף זצוק"ל. הגר"מ אליהו זצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. הרב שלמה צורף. יונה יזה. סופר מנחם. אליאור קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמירם. נדיר נחום. נסים כהן. רובי צעדי. יצחק בן מויל מורחז. מרדכי ומשה מורחזי. ישראל אברהם נתן. אברהם אוהיון. מרדכי צאג. ראובן אלון בן נסיה. יצחק ועמרם אטיאס. ר' חיים אחנונה. לוי יצחק אמרדי. אורן מועלם. אליהו טייטל. דוד חלבי. דוד גרוסברג. יואל דללי. עמוס דמרי. זימנטוב משה יהודה. ישראל בן גמרה. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. אהרן מורחז. יצחק ושמחה אילוז. נסים וסוליקה שושן. יצחק ולאח אסטרנוגו. נדירה שמעון. מנירה לוי. לויט שבת. אסתר בת תורא. אסתר חדר. חנה יצחקי. דינה פונדק. אליהו בת פריחה. תירצה ויגדון. אסתר וענבר נחום. דניאל אלמליח. זרעים ועטנו. עזיה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. נעמינה בת מגידה. לאיזה מדר. זוהרה בת חנה. עליזה כהן. שרה אוליאל. יוכבר ועקנין. עישה דהן. בריכה סופן. חתי אנטל. סבטלנה בת אולגה. אסתר איבגי. כמיהה דיד. כמשה כהן. אליס טובול. אילה שחר. רבקה ישעיהו. אריאל דרסינובר ז"ל. **ועל נפסיהם בשואה ובהם:** אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריץ, וציעילה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדר: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה